

Dimensies in de Populismemeter

toelichting

Dimensie op horizontale as: “links” versus “rechts”

De horizontale as meet de scheidslijnen die betrekking hebben op het debat tussen het traditionele debat tussen links en rechts, maar ook op internationaal georiënteerde en nativistische politiek. (Dat is de reden dat we de begrippen “links” en “rechts” tussen haakjes zetten; normaal gebruiken we deze labels voor alleen de sociaal-economische issues.) Op deze as staan uitspraken die – aan de ene kant – een onderscheid maken tussen steun voor herverdeling van rijkdom, internationale samenwerking op diverse beleidsterreinen (zoals immigratie en milieubescherming) en een in het algemeen open samenleving. Aan de andere kant de overtuiging dat de meeste problemen op nationaal niveau kunnen worden opgelost, een voorkeur voor een strenger rechtshandhavingsbeleid en de overtuiging dat de autochtone bevolking meer recht heeft op sociale voorzieningen dan immigranten (verzorgingsstaatschauvinisme).

De as omvat ook vraagstukken inzake economisch beleid die verband houden met herverdeling van rijkdom, egalitarisme, collectief welzijn en genereuze sociale voorzieningen enerzijds, en meritocratie, individualisme, keuzevrijheid en persoonlijke verantwoordelijkheid anderzijds. Partijen aan de linkerzijde van de as zijn voorstander van een overheid met meer verantwoordelijkheden. Zij vinden dat de overheid niet alleen welvaart moet beheren, maar ook moet verdelen, royaal welzijn moet bieden en de sociale zekerheid moet uitbreiden als middel om tot een sociaal rechtvaardige samenleving te komen. Partijen aan de rechterzijde van de as daarentegen zijn ervan overtuigd dat natiestaten in staat moeten zijn binnenlandse problemen op te lossen zonder buitenlandse samenwerking. Zij zijn voorstander van een gesloten samenleving, waarin traditionele normen en waarden worden gekoesterd en immigratie wordt beperkt, omdat dat in het belang is van de autochtone bevolking. Dergelijke partijen zijn vaak voorstander van strengere maatregelen op het gebied van de openbare orde (zoals strengere straffen voor strafbare feiten) en zijn voorstander van een vrijemarkteconomie, waarbij de overheid vooral bestuurlijke taken heeft en zich niet bemoeit met economische aangelegenheden. Dergelijke partijen zijn vaak tegen hogere belastingen en herverdeling van rijkdom en leggen de nadruk op individuele verantwoordelijkheid en concurrentie als het gaat om persoonlijk welzijn. Rechtse partijen vinden dat de overheid zich zo min mogelijk met economische zaken moet bemoeien.

Dimensie op verticale as: populistisch versus niet-populistisch

De verticale as meet of partijen populistisch of niet-populistisch zijn. De politieke wetenschap definieert populisme als een reeks ideeën die politiek en maatschappij in twee kampen verdeelt. Populisten spreken in naam van het “goede” gewone volk en bieden oplossingen met gezond verstand. Zij beweren de enige vertegenwoordiger van “het volk” te zijn en het te beschermen tegen het “slechte” establishment – een machtige elite die de staat controleert. In het algemeen duidt populisme op een politieke visie en retoriek die de volkssoevereiniteit en de relevantie van de volkswil benadrukt boven de rechten en vrijheden van individuen en minderheden. Populistische politici zien het volk dat zij vertegenwoordigen niet als individuele en autonome burgers, maar als een gelijkgezinde entiteit. Zij

schilderen de gevestigde politieke partijen af als verdelende instrumenten van corrupte politici en bevoorrechte elitaire belangen. Populisten geven de voorkeur aan meerderheidsbesluitvorming boven de complexe *checks and balances* van de liberale democratie, en beschouwen pacts en politieke onderhandelingen als vormen van corruptie en belemmeringen voor de uitdrukking van de volkswil.

Op de verticale as komen verschillende aspecten van het populisme aan bod: volkscentrisme (opkomen voor / spreken namens het gewone volk, inclusief voorkeur voor referenda), anti-elitisme (algemene kritiek op de elite in zijn geheel, inclusief de EU), zwart-witdenken (de samenleving verdelen in goed en kwaad) en complexiteit van de politiek (eenvoudige oplossingen voorstellen voor complexe problemen). Ten eerste zien populistten het gewone (homogene) volk als de drijvende kracht achter politieke beslissingen door middel van instrumenten van directe democratie, zoals referenda (volkscentrisme). Ten tweede hangen populistten een sterk anti-elitisme aan, in die zin dat zij gevestigde politici steevast beschouwen als een corrupte elite die de belangen van buitenstaanders dient. De meeste Europese inefficiënt en onwettig. Daarom wordt bij de berekening van de positie van de respondenten op de verticale as rekening gehouden met uitspraken die de houding ten opzichte van de EU meten. Het derde aspect van populisme - zwart-witdenken - duidt op een binaire manier van denken: voor populistten is politiek een voortdurende strijd tussen goed en kwaad, waarbij populistten en het door hen voorgestelde beleid altijd positief zijn, terwijl hun politieke tegenstanders worden gedemoniseerd. Ten slotte geloven populistten dat besluitvorming geleid moet worden door een oplossing met gezond verstand. Populisten denken niet dat politiek complex is en staan daarom eerder sceptisch tegenover wetenschappelijk bewijs en meningen van deskundigen.

Partijen en gebruikers die zich aan de top van het populistische uiteinde van deze as bevinden, steunen alle bovengenoemde concepten. Het is echter ook mogelijk dat sommige partijen niet aan alle verschillende criteria voldoen, bv. sommige populistische partijen kunnen minder EU-sceptisch zijn, maar toch anti-elitair. Deze partijen bevinden zich dan niet aan het absoluut populistische uiteinde van de as.

4 maart 2021